

A Halotti beszéd és könyörgés és az Ómagyar Mária-siralom

A MAGYAR KÖZÉPKOR ELSŐ ÍRÁSOS EMLÉKEI

Javasolt feldolgozási idő: 45 perc

1. Az első magyar nyelvű szövegemlékeink a mai napig költők, írók, képzőművészek számára szolgálnak ihlető forrásként. Az egyik legismertebb a Kosztolányi Dezső által 1933-ban írt *Halotti beszéd* című vers. A halállal való szembesülés, az ember mulandósága mélyen érintette a költőt.

Olvasd el az eredeti Halotti beszéd és könyörgést, majd olvasd el és hallgasd meg Kosztolányi művét Latinovits Zoltán előadásában! Kosztolányi műve felidézi az eredeti művet, azonban az egyéni sorsról, az egyes emberről vallott gondolatai eltérnek tőle. Ezek a különbségek az emberi létezésről, sorsról és halálról vallott nézeteinkben történő változást is mutatják. Vesd össze a két művet, és válaszolj 2-3 mondatban az alábbi kérdésekre!

A műveket a következő linkeken hallgathatod meg:

- Az eredeti olvasat: www.youtube.com
- Kosztolányi Dezső: *Halotti beszéd*: www.youtube.com

Kérdések:

- Hogyan kapcsolódik az eredeti szövegemlékhez?
- Mit vall az emberről?
- Mit vall az életről?
- Mit vall a halálról?

Halotti beszéd és könyörgés

Látjátuk feleim szümtükhel, mik vogymuk: isa, por és homou vogymuk. Mënyi milosztben terümtévë elevé miü isëmüköt Ádámot, és odutta volá neki paradicsumot házoá. És mënd paradicsumben valou gyimilcsëktül mondá neki élnië. Hëon tilutoá út igy fá gyimilcsëtül. Gye mondoá neki, mérët nüm ënëik: isa, ki napon ëmdöl az gyimilcstül, halálnak haláláal holsz. Hadlavá holtát terömtevë Istentül, gye feledevé. Engedé ürdüng intetüinek, és ëvëk az tilvot

gyimilcstúl. És az gyimilcsben ha-lálut evék. És az gyimilcsnek úl keseröü valavizë, huyg turkukat migé szakasztja valá. Nüm hëon mogánek, gye mënd ú fajánek halálut évék. Haraguvék Isten és vetevé út ez munkás világ belé: és lëün halálnék és pukulnek fëszë, és mënd ú nemének. Kik ozuk? Miü vogymuk. Huyg és tiü látjátuk szümtükhel: isa, és nüm igy embër múlhatja ez vermöt, isa mënd azhuz járrou vogymuk. Vimádjuk Uromk Isten këgyilmét ez lélekért, huyg jorgasson ú neki, és kegyigygyën, és bulcsássa mënd ú bünét!

És vimádjok szen[t] ahszin Máriát ë boudog Miháël arhangyëlt és mënd angyëlkot, huyg vimádjanak éréttë! És vimádjok szent Pétër urat, kinek adot hatalm oudania és këtnië, huyg oudja mënd ú bünét! És vimádjok mënd szentököt, huyg lëgyenek neki segéd Uromk szinë eleüt Huyg Isten iü vimádságok miá bulcsássa ú bünét! És szobodohha út ürdüng ildetüitül és pukul kíznatujátul, ë vezessë út páradicsum nyugalma belí, és adjon neki münyi uruszág belé utat és mënd jouben részët! És kíássátuk Uromkhuz hármúl: kyrie eleison!

Szerelmes brátim! vimádjomuk ez szëgín embër lilkiért, kit Úr ez napon ez hamus világ timnücë belől menté, kinek ez napon tëstët tömetjök; huyg Úr út këgyilméhel Ábraám, Izsák, Jakob kebelében helhezjë; huyg bírságnap jutván mënd ú szentëi és ünüttei küzëkön jou felől johtatnia íleszjë út! És tiü bennetük. Clamate ter: kyrie eleison!

Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd

Látjátok feleim, egyszerre meghalt
és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt.
Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szivünkhöz közel álló.
De nincs már.
Akár a föld.
Jaj, összedőlt
a kincstár.

Okuljatok mindannyian e példán.
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él,
s mint fán se nő egyforma két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.

Nézzétek e főt, ez összeomló,
kedves szemet. Nézzétek, itt e kéz,
mely a kimondhatatlan ködbe vész
kővé meredve,
mint egy ereklye,
s rá ékírással van karcolva ritka,
egyetlen életének ősi titka.

Akárki is volt ő, de fény, de hó volt.
Mindenki tudta és hirdette: ő volt.
Ahogy szerette ezt vagy azt az ételt,
s szólt, ajka melyet mostan lepecsételt
a csönd, s ahogy zengett fülünkbe hangja,
mint vízbe süllyedt templomok harangja
a mélybe lenn, s ahogy azt mondta nemrég:
„Édes fiacskám, egy kis sajtot ennék”,
vagy bort ivott és boldogan meredt a
kezében égő, olcsó cigaretta
füstjére, és futott, telefonált,
és szőtte álmát, mint színes fonált:
a homlokán feltündökölt a jegy,
hogy milliók közt az egyetlenegy.

Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a múltba sem és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már, csak ő nem.
Többé soha
nem gyúl ki halvány-furcsa mosolya.
Szegény a forgandó tündér szerencse,
hogy e csodát újólág megteremtse.

Édes barátaim, olyan ez éppen,
mint az az ember ottan a mesében.
Az élet egyszer csak órája gondolt,
mi meg mesélni kezdtünk róla: „Hol volt...”,
majd rázuhant a mázsás, szörnyü mennybolt,
s mi ezt meséljük róla sírva: „Nem volt...”
Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.

Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon egyszer.

Hogyan kapcsolódik az eredeti szövegemlékhez?

Mit vall az emberről?

Mit vall az életről?

Mit vall a halálról?

2. A következőkben hallgasd és tekintsd meg az Ómagyar Mária-siralom eredeti és mai olvasata szerinti előadását! Foglald össze, hogy melyek a legszembevetőbb különbségek számodra az ómagyar és a mai nyelvhasználat között!

A műveket a következő linkeken hallgathatod meg:

- Pais Dezső olvasata: www.youtube.com
- Mai értelmezés: www.youtube.com
